

УДК 7.01:316

О. І. Шрамко

Криворізький державний педагогічний університет

ORCID ID 0000-0001-6475-9663

DOI 10.24139/978-617-7487-53-0/2019-01-02/306-315

РОЛЬ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ДУХОВНОГО ОНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА

У статті розглядаються актуальні питання ролі та призначення мистецької освіти в процесі розбудови сучасного суспільства. Використовуючи культурфілософські й культурологічні методологічні принципи, автор акцентує увагу на тих функціях мистецької освіти, які окреслюють сьогодні стратегічні напрями осмислення вирішального значення залучення особистості до мистецтва як визначального чинника впливу на духовний світ людини й ефективності педагогіки мистецтва в процесі духовного оновлення суспільства.

Ключові слова: мистецтво, мистецька освіта, педагогіка мистецтва, функції мистецької освіти, духовні цінності, духовність.

Постановка проблеми. Проблема духовного оновлення суспільства – наріжна вісь проблемних досліджень гуманітарного пізнання, орієнтованих на осмислення кризових явищ сучасної культури. Це комплексна, міждисциплінарна проблема, від вирішення якої залежить практична здійсненність актуального завдання духовного зростання кожної людини й суспільства в цілому. Актуальність наукового аналізу духовності як суб'єктивного чинника соціального розвитку підкреслюється тим незаперечним фактом, що цей феномен при всій нематеріальності своїх субстанційних характеристик цілком реально впливає на матеріальний світ культури та є одним із найвищих ціннісних орієнтирів людського життя.

У контексті європейського концепту культури як утворення духовного глобальна проблема культурної кризи невідривно пов'язується з ціннісною дезорієнтацією, моральною деградацією, обмеженістю світогляду соціально-ринковим мережевим і шоу-контентом, що створює ситуацію бездуховності, дегуманізації людини та, відповідно, детермінує пошуки шляхів духовного оновлення суспільства.

Сьогодні ці пошуки все частіше пов'язуються із завданнями аксіологічної перебудови всіх сфер нашого життя, і, насамперед, системи освіти. І це не випадково, адже в сучасному світі освіта – це напружений, багатовекторний фронт боротьби за молоде покоління в різних аспектах – демографічно-міграційному, ідеологічному, професійному, моральному тощо, і, зрештою, духовно-ціннісному, який найчастіше й визначає всі попередні. З огляду на невтішні реалії вітчизняного сьогодення, проблема формування світоглядно-ціннісної культури не лише кожної людини, а й

суспільства в цілому постає дійсно актуальною та невідкладною. Зростаючий інтерес до проблем духовності й освіти на вітчизняній науковій ниві – яскраве підтвердження важливості цих тверджень.

Аналіз актуальних досліджень. Проблему освіти й духовного виховання людини розглядає Г. Шевченко, питання духовних цінностей у змісті освіти акцентують Г. Герасимов, Л. Зоріна, І. Лернер, І. Осмоловська, на засадниче значення поняття духовності для формування концепту освіти звертає увагу Ю. Сватко та ін. Значно активізувалися останнім часом і дослідження проблем розвитку духовного потенціалу особистості в системі мистецької освіти, що закономірно, адже саме на мистецьку освіту покладаються завдання духовно-естетичного розвитку людини. Над проблемою духовності особистості в системі мистецької освіти працює наукова школа О. Олексюк, питанням духовного розвитку особистості засобами мистецтва присвячені роботи В. Бутенка, С. Горбенка, Л. Коваль, Л. Масол, Н. Миропольської, Г. Ніколаї, О. Отич, Г. Падалки, О. Щолокової та ін. Між тим, низка питань засадничого характеру щодо ролі та призначення мистецької освіти в процесі розбудови сучасного суспільства не отримали ще достатнього обґрунтування. Одним із них є питання виокремлення й аналізу тих функцій мистецької освіти, які визначають її ефективність у процесі духовного оновлення суспільства, що й стало **метою статті**.

Методологія та методи дослідження. В основі дослідження – культурфілософські й культурологічні методологічні принципи й методи.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні необхідність і доцільність мистецької освіти для успішного поступу суспільства не піддається сумнівам у жодній із розвинених країн, що підтверджується «Дорожньою картою мистецької освіти», прийнятою Всесвітньою конференцією з освіти в галузі мистецтв (Лісабон, 2006 р.); результатами Другої Всесвітньої конференції з мистецької освіти («Сеульська повістка дня: цілі мистецької освіти», Сеул, 2010 р.); Всесвітнім самітом з мистецької освіти під егідою ЮНЕСКО (м. Мюнхен – м. Вільдбад-Кройт, 2013 р.), який визнав мистецьку освіту обов'язковою складовою загальної середньої освіти тощо.

Така увага до мистецької освіти в сучасному світі пояснюється її багатогранним і до кінця ще не розкритим потенціалом – як шлях формування світоглядної культури особистості вона комплексно впливає на духовний розвиток людини через її залучення до духовного досвіду людства. І на цій основі можлива реалізація актуального завдання сьогодення – виховання духовності як найвищого ціннісно-ієрархічного рівня суспільної та особистісної свідомості.

Розглядаючи духовність як «гармонійне узгодження внутрішнього світу людини, душі й духу, інтегровану властивість особистості, яка дозволяє робити вільний вибір смислу життя на основі духовно-морального ідеалу» (Шевченко, 2014), як «специфічно людську здатність до самовизначення, самотворчості, самотрансцендування до Іншого»

(І. Степаненко), слід відзначити, що саме мистецтво спроможне стати базовим підґрунтям духовного відродження особистості й суспільства. Мистецтво володіє беззаперечно ефективними освітньо-виховними складовими, притаманними йому іманентно, серед яких першочерговими є емотивність, моральність, свобода смислоутворення й самовираження.

Отже, логічно виокремити ті соціально й особистісно значущі функції мистецької освіти, які окреслюють сьогодні стратегічні напрями осмислення вирішального значення залучення особистості до мистецтва як визначального чинника впливу на духовний світ людини й ефективності педагогіки мистецтва в процесі духовного оновлення суспільства.

Першою слід назвати виховну функцію мистецької освіти із завданням різнопланових аспектів виховання засобами мистецтва – естетичного, художнього, морального.

Розвиток естетичної та художньої культури особистості – традиційна й завжди актуальна задача мистецької освіти будь-якого рівня й напрямку. Художньо-естетичному вихованню приділяється велика увага в дошкільному вихованні дитини, предмети художньо-естетичного циклу – обов'язкова складова шкільних навчальних планів, а художньо-естетичні завдання спеціалізованої мистецької освіти чітко прописані в Законі України «Про освіту»: «Мистецька освіта передбачає здобуття спеціальних здібностей, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особою комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва» (Про освіту, 2017).

Розвиваючи естетичні почуття, виховуючи естетичний смак, мистецька освіта формує естетичну мотивацію особистості як суб'єкта творчості. Розмаїта палітра мотивації естетичної діяльності обіймає цілу низку причинних факторів, що спрямовують процес самореалізації особистості, обумовлюючи динаміку соціокультурних явищ. У цій низці важливе місце займають такі детермінанти творчого самоздійснення, як естетичні потреби та інтереси, цінності та установки, цілі та ідеали. Причому ці поняття являють собою діалектично взаємозумовлений категоріальний ряд, у якому кожна наступна категорія органічно пов'язана з попередньою.

Так, звертаючи увагу на зв'язок естетичних потреб та інтересів особистості, слід відмітити, що потреби – вихідний момент і реальний ґрунт формування інтересів. Виникаючи на певному рівні соціально-естетичного розвитку, інтереси відображають відношення між об'єктивною дійсністю та естетичними потребами особистості, міру залежності задоволення потреб від соціальних умов життя. Тому відносно потреб естетичні інтереси становлять вищий рівень естетичного розвитку, бо виявлення невідповідності навколишньої соціальної дійсності своїм естетичним інтересам призводить до виникнення оцінного відношення до останньої й бажання змінити її.

Багатогранність естетичних інтересів надає людині можливості вільного вибору найбільш значущого для неї, тобто детермінує процес формування системи естетичних цінностей особистості, адже кожний такий вибір обумовлюється спонукальною силою інтересу лише через усвідомлення останнього, а адекватність усвідомлення потреб та інтересів пов'язана із системою ціннісних орієнтацій особистості, яка є детермінантою подальшого розвитку естетичної мотивації суб'єкта культури. Доповнюючи та збагачуючи естетичну мотивацію, засновану на потребах та інтересах, ціннісне ставлення до дійсності підносить усю мотиваційну сферу до того вищого рівня, на якому набуває своєї повної сили суб'єктивний фактор людської діяльності. Ціннісні орієнтації регулюють і спрямовують естетичний саморозвиток людини як найважливіші структурні елементи естетичного досвіду.

Основою ціннісних орієнтацій виступає система естетичних цінностей, яка відіграє вирішальну роль у процесі естетичного розвитку особистості. Орієнтуючись на естетичні цінності, сформовані соціокультурним досвідом, людина в процесі власної життєдіяльності виробляє свою, оригінальну, усталену систему естетичних цінностей, що домінує в структурі особистісної мотивації у якості внутрішніх компонентів свідомості й самосвідомості як суб'єктивне надбання особистості. Тільки в цьому випадку можливий самоконтроль над своїми естетичними потребами та інтересами, їх підпорядкування ціннісній мотивації, а отже, вироблення власного естетичного, й відповідно, художнього смаку.

Орієнтації на ті чи інші естетичні цінності закріплюються в особистісно-сміслових установах людини, які входять у зміст естетичного досвіду в якості мотиваційних факторів, що визначають естетичні цілі особистості й готовність їх досягнення. Розвиток та ускладнення мотиваційної сфери естетичної діяльності призводить до появи специфічної установки, спрямованої на узгодження особистісних естетичних потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій з цілепокладанням як певною інтенційністю естетичної суб'єктної активності, її орієнтацією на передбачений результат реалізації особистісного творчого потенціалу. Спрямованість цілі на досягнення конкретного результату є сутнісною характеристикою цілепокладання, в категорії цілі концентрується прагнення перетворити бажане на дійсне. І оскільки мета естетичної діяльності безпосередньо визначає її напрям, спосіб і характер, то очевидно, що цілепокладання, детерміноване потребами, інтересами, цінностями та установками, неначе увінчує собою всю систему естетичної мотивації особистості.

На рівні світоглядних регуляторів, що акумулюють естетичний досвід суб'єкта, цілепокладання формує ідеали – граничні духовні цілі естетичної діяльності. Ідеали є одними з найважливіших компонентів внутрішнього світу людини і духовного життя суспільства. В них концентруються уявлення про бажане цільове перетворення дійсності, про майбутні форми діяльності. Як образ майбутнього, «картина великої цілі» (А. Лой), ідеали відображають

перспективу особистісної самореалізації, пов'язуючи теперішнє й майбутнє, реальне та ідеальне. Ідеали постають кінцевими цілями самоздійснення і у цій якості доповнюють, інтегрують та узагальнюють всю систему мотиваційних факторів, детермінант естетичної самореалізації особистості. Отже, вони завершують розглянутий категоріальний ряд «потреби – інтереси – цінності – установки – цілі», у якому кожна наступна категорія відбиває в собі всі попередні й розширює коло потенційно-інтенціональної сфери суб'єкта естетичної діяльності, підносячи його до рівня духовності – вищого рівня людської діяльності та людського буття.

Розвиваючи цілеспрямовуючу сферу особистості в процесі естетичного пізнання, мистецька освіта формує її креативно-діяльнісні характеристики, від яких у подальшому будуть залежати і ефективність її самореалізації в будь-якій сфері культури, і значущість її особистісного внеску в процес духовного оновлення суспільства.

Не менш важливим аспектом виховної функції мистецької освіти є моральне виховання, що базується на моральнісній складовій мистецтва – від античності до сьогодення мистецтво завжди розглядалось як найважливіший чинник впливу на моральний світ людини. Відштовхуючись від поняття калокагатії (поєднання старогрецьких слів kalos – прекрасний та agathos – добрий, хороший, морально досконалий), давні греки ідеалом виховання вважали гармонію зовнішнього і внутрішнього, єдність краси й добра, прекрасного й морального досконалого. При цьому педагогічні системи античності обов'язково включали мистецтво як найефективніший засіб становлення та виправлення характеру, створення певної психологічної установки – етосу. Виховання прекрасної й доброї людини – морально-естетичний ідеал досконалості античної особистості, досягнення якого вважалося неможливим без залучення комплексу поезії, музики, танцю як необхідної складової формування морально стійкого громадянина античного полісу.

Подальша історія гуманістики свідчить про надзвичайну увагу до проблеми морального виховання засобами мистецтва. Особливо впевнено про це заявили мислителі Нового часу – від Р. Декарта й І. Канта до Гегеля, Ф. Шиллера, просвітників і романтиків мистецтво проголошується з одного боку, найтоншим і найбагатшим виразником внутрішнього світу людини, її почуттів, мрій та ідеалів, а з іншого, – вихователем найвищих моральних якостей людини – патріотизму, почуття обов'язку, подолання егоїстичних пристрастей, героїзму. Так, теорія культури Ф. Шиллера будувалася за моделлю мистецтва – «естетичної держави», у якій повною мірою можуть бути здійсненними суспільна свобода та рівність, адже лише краса, естетична культура спроможна надати людині громадські якості. Д. Дідро ж взагалі вважав моральну функцію мистецтва основною його функцією.

Історія вітчизняної філософсько-культурологічної та педагогічної думки також наголошує на етичному призначенні мистецтва й моральній

відповідальності митця й визнає мистецтво сферою усвідомлення найвищих духовних потреб української людини й української нації. Від Г. Сковороди, романтиків XIX століття, через трагедію «розстріляного відродження» до сьогодення ідея духовного переображення України є невідривною від усвідомлення високих моральних ідеалів мистецької практики і ефективності морального виховання у процесі художнього пізнання.

Слід зазначити, що жодна із функцій мистецької освіти не працює сама по собі, мистецька освіта – явище принципово поліфункціональне й чинить комплексний вплив на становлення духовності особистості у взаємозв'язку й взаємодоповнюваності. Тому ніколи не можна бути впевненим у перевазі однієї функції – поруч із виховною свої завдання вирішують і інші, серед яких, з огляду на мету даної статті, слід виокремити інформаційно-пізнавальну, комунікативну, а також функцію соціалізації.

Інформаційно-пізнавальна функція забезпечує процес художньої спадковості й виявляється у закріпленні результатів художньої діяльності поколінь, накопиченні, зберіганні та систематизації інформації, що передається кожному наступному поколінню в процесі художнього пізнання, навчання й виховання.

Комунікативна функція виражається в тому, що спілкування в процесі художнього пізнання, через мистецтво, засобами мистецтва створює безмежний комунікативний простір інтерактивного, живого спілкування на різних рівнях – від міжособистісного до міжкультурного, включаючи як вербальні, так і невербальні шляхи комунікації. Крім того, мистецька освіта надає можливість опанувати створені самим мистецтвом художні знакові системи – власну мову мистецтва, фіксувати («опредметнювати») в них свій духовний світ і розуміти, засвоювати («розпредметнювати») зафіксований у них духовний світ митця, суспільства, певної культури й епохи.

Функція соціалізації – одна з найвагоміших функцій мистецької освіти, адже забезпечує засвоєння індивідом соціального досвіду, знань, цінностей, національних традицій, норм поведінки, що відповідають даному суспільству й даній культурі. Силою обставин ми опиняємося заглибленими в певний культурний контекст, з якого художнє пізнання допомагає дістати власні уявлення, цінності й ідеали, правила життя, способи дій.

Найважливіше ж місце слід відвести людинотворчій або гуманізуючій функції, яка збирає всі попередні під єдиним кутом зору – мистецька освіта постає як засіб і культурний простір розвитку людських якостей, властивостей, притаманних духовно сформованій особистості. Критерієм тут буде слугувати основоположний для сучасного суспільства морально-ціннісний компонент як об'єднувальний інтеграл найсуттєвіших складових поняття духовності, який визначає ступінь індивідуальної відповідальності суб'єкта культури за вибір шляхів та зміст особистісного самоздійснення.

І насамкінець, маємо зазначити, що жодна з перелічених функцій не працює, якщо в роботу не включається емотивна функція – іманентна функція мистецтва й освіти засобами мистецтва, яка розкриває природу художньої діяльності та пояснює причину ефективності педагогіки мистецтва.

Емотивність мистецької освіти ґрунтується на емоційному залученні до мистецтва через художній образ, який здатний пробуджувати наші почуття, створювати емоції, що змушують нас хвилюватися – радіти, сумувати, співпереживати, співчувати тощо і у той же час вчити контролювати ці емоції. Розвиваючи почуттєву сферу особистості, мистецтво робить нас небайдужими до життя, до природи, до Іншого. Отже, мистецька освіта володіє найпотужнішим засобом впливу на процес духовного формування особистості – емотивною силою художньо-образного осмислення дійсності. Пробуджуючи й поглиблюючи людські почуття, мистецтво спонукає працювати думку, формує моральні принципи, розширює світогляд, породжує ідеали і, в кінцевому рахунку, не лише збагачує почуттєву сферу людини, але й значно розширює горизонти її свідомості, безпосередньо впливаючи на становлення духовності особистості.

Процес художнього переживання завжди надає можливість оцінки й кореляції власної ціннісно-ієрархічної системи у її співставленні із змістовним камертоном загальнолюдських духовних вимірів. «Художній образ не існує поза вираженням оцінного ставлення до тих чи інших явищ. Більше того, він веде нас за собою» (Падалка, 2008, с. 10). Мистецтво постає своєрідним дзеркалом, у якому ми бачимо власну недосконалість і маємо змогу гостріше відчутти те, що необхідно виправити. «Оцінна сутність мистецьких образів спонукає того, хто сприймає художні твори, вільно чи не вільно, усвідомлено чи підсвідомо стати на певну точку зору у вирішенні складних питань особистісного і соціального самовизначення, самооцінки, вибору шляхів самовдосконалення і саморозвитку» (Падалка, 2008, с. 10 – 11). Звертаючись до наших почуттів і переживань, мистецтво змінює нашу свідомість, пояснюючи природу й визначаючи мету художнього катарсису – пробуджуючи співчуття й співпереживання очищувати й ушляхетнювати душу, коригувати особистісні системи духовних цінностей.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, розглянувши основні функції мистецької освіти, слід зазначити, що ефективність її впливу на становлення духовності особистості, а відповідно, й на духовний розвиток суспільства знаходиться у безпосередній залежності від емотивного наповнення освітнього процесу, що має стати предметом більш глибокого дослідження у подальшому. Погоджуючись з Г. Гессе в тому, що істина має бути пережита, а не піднесена, слід зазначити, що в нашій пам'яті і в нашому досвіді дійсно найповніше зберігається те, що пройшло крізь почуттєву хвилю переживань, співчувань, уболівань, потерпань. Емотивний контекст – умова успішної реалізації усіх функцій мистецької освіти, а особливо тих, які були нами виокремлені як такі, що

окреслюють сьогодні стратегічні напрями осмислення вирішального значення залучення особистості до мистецтва як визначального чинника впливу на духовний світ людини й ефективності педагогіки мистецтва у процесі духовного оновлення суспільства.

Гуманістично-особистісна орієнтація сучасної освіти з необхідністю повертає нас до проблем осмислення функціональних можливостей і різновекторних перспектив мистецтва як засобу ефективного навчання й виховання людини та людства, адже феномен мистецтва надає особливого сенсу культурі загалом. Слід, мабуть, погодитися з думкою З. Журавльової, що «саме мистецтво-як-живий-організм мало б підвищити самоповагу людства» у сучасному світі. «З того часу, – продовжує авторка, – як шимпанзе Уошо, вихованка подружжя Гарднерів, заговорила на амслені, мові американських глухонімих, образами, міф нашої мовної переваги над іншим світом зруйновано. Мова, це вже ясно, не тільки наш на Землі привілей <...> Можливо, наша велич, якщо вона усе ж є, криється саме в Мистецтві, й лише Людина в доступному для огляду просторі досягла таких вершин еволюції, що в змозі продукувати іншу, вічну й непередбачувану форму Життя» (Журавльова, 2001).

Така висока оцінка ролі мистецтва в цивілізаційно-культурному просторі надихає й безмежно стимулює майбутні дослідження перспектив мистецької освіти у сучасному процесі духовного оновлення суспільства та ставить нові завдання і перед мистецькою елітою, і перед освітянами.

ЛІТЕРАТУРА

- Журавлева, З. (2001). Искусство как феномен Жизни. *Экология и жизнь*, 3. Режим доступу: <http://www.ecolife.ru/jornal/echo/2001-3-1.shtml> (Zhuravleva, Z. (2001). Art as a phenomenon of Life. *Ecology and life*, 3. Retrieved from: <http://www.ecolife.ru/jornal/echo/2001-3-1.shtml>).
- Закон України “Про освіту”. (2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#n319> (*Law of Ukraine “On Education”*) (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#n319>
- Падалка, Г. М. (2008). Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін), Київ: Освіта України. (Padalka, G.M. (2008). *Art Pedagogy (Theory and Methods of Teaching Arts)*. Kiev: Education of Ukraine).
- Шевченко, Г. (2014). Освіта та духовне виховання людини. Витоки педагогічної майстерності, 13. Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2885/1/Shevchenko.pdf> (Shevchenko, G. Education and spiritual education of man. The origins of pedagogical skill, 13. Retrieved from: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2885/1/Shevchenko.pdf>).

РЕЗЮМЕ

Шрамко О. И. Роль художественного образования в процессе духовного обновления общества.

В статье рассматриваются актуальные вопросы роли и назначения художественного образования в процессе развития современного общества. Используя культурфилософские и культурологические методологические принципы, автор выделяет и анализирует функции художественного образования, которые определяют его эффективность в процессе духовного обновления общества, что и стало целью статьи. Акцентируется внимание на тех функциях художественного образования, которые очерчивают сегодня стратегические направления осмысления решающего значения привлечения личности к искусству как определяющего фактора влияния на духовный мир человека и эффективности педагогики искусства в процессе духовного обновления общества.

В частности, подробно анализируется воспитательная функция искусства в единстве разноплановых аспектов воспитания средствами искусства – эстетического, художественного, морального. Обращая внимание на принципиальную полифункциональность художественного образования, взаимосвязанность и комплексность его влияния на становление духовности личности, автор выделяет также информационно-познавательную, коммуникативную функции художественного образования, а также функцию социализации. Главное же место отводится человеку творческой или гуманизирующей функции, которая собирает все предыдущие под единым углом зрения – художественное образование выступает как средство и культурное пространство развития человеческих качеств, присущих духовно сформированной личности.

В работе подчеркивается, что ни одна из перечисленных функций не работает без подключения эмотивной функции как имманентной для искусства и образования средствами искусства. Именно эта функция раскрывает природу художественной деятельности и объясняет причину эффективности педагогики искусства. Поэтому автор делает выводы о том, что эффективность влияния художественного образования на становление духовности личности, а соответственно, и на духовное развитие общества находится в непосредственной зависимости от эмотивного наполнения образовательного процесса, что должно стать предметом более углубленного исследования в дальнейшем.

Ключевые слова: искусство, художественное образование, педагогика искусства, функции художественного образования, духовные ценности, духовность.

SUMMARY

Shramko O. The role of art education in the process of spiritual renewal of society.

The article discusses current issues of the role and purpose of art education in development of modern society. Using cultural-philosophical and cultural-

methodological principles, the author outlines and analyzes the functions of art education, which determine its effectiveness in the process of spiritual renewal of the society, which became the purpose of the article. Attention is focused on the functions of art education, which today outline strategic directions for understanding the crucial importance of attracting a person to art as a determining factor in influencing the spiritual world of a person and effectiveness of art pedagogy in the process of spiritual renewal of society.

In particular, the educational function of art is analyzed in detail in the unity of the diverse aspects of education by means of art – aesthetic, artistic, moral. Paying attention to the fundamental multifunctionality of art education, the interconnection and complexity of its influence on the formation of a person's spirituality, the author also highlights the information-cognitive and communicative functions of art education, as well as the function of socialization. The main place is given to the human-creating or humanizing function, which collects all the previous ones from a single angle – art education acts as a means and cultural space for the development of human qualities inherent in a spiritually formed personality.

The work emphasizes that none of the listed functions works without connecting the emotive function as immanent for art and education by means of art. Just this function reveals the nature of artistic activity and explains the reason for the effectiveness of art pedagogy. Therefore, the author concludes that effectiveness of the influence of art education on the formation of spirituality of a person, and, accordingly, on the spiritual development of society is directly dependent on the emotive content of the educational process, which should become the subject of more in-depth research in the future.

Key words: *art, art education, art pedagogy, functions of art education, spiritual values, spirituality.*